

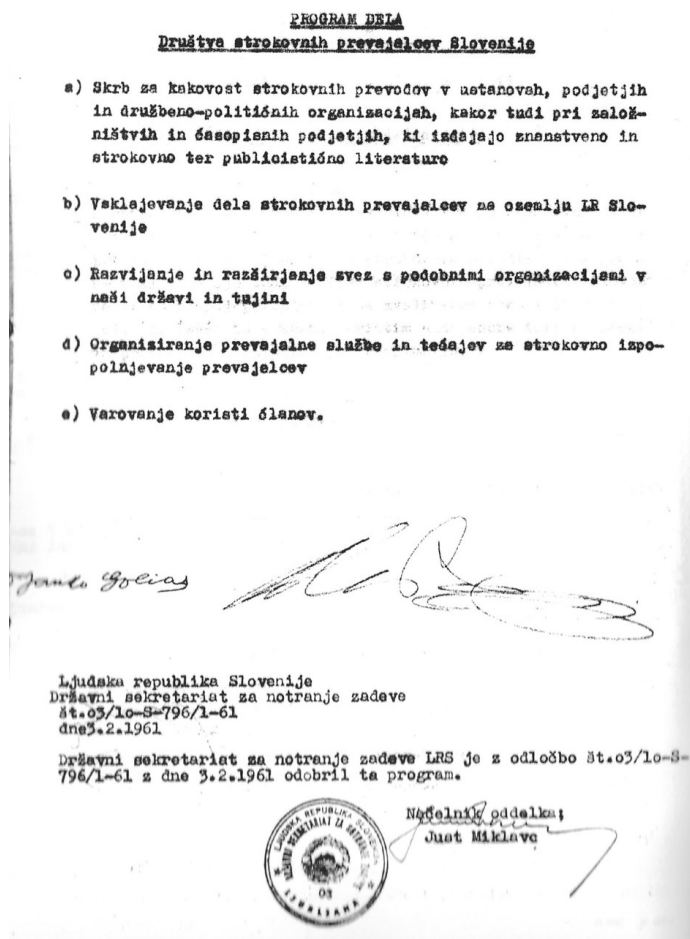
Izobraževanje prevajalcev in tolmačev: iz zakladnice arhiva Društva znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije (DZTPS)

Živa Malourh

1 Uvod

Človekova neustavljiva želja po znanju nas žene k izobraževanju. Ta želja nas je gnala k ustanovitvi uradnih izobraževalnih programov medjezikovnega posredovanja, prevajanja in tolmačenja na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani pred več kot četrto stoletje. Pred več kot 65 leti pa je združila skupino jezikovnih strokovnjakov na popolnoma neoblikovanem trgu v skupni pobudi, na podlagi katere so 16. decembra 1960 ustanovili Društvo strokovnih prevajalcev, ki se je pozneje preimenovalo v Društvo znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije (DZTPS). Že v prvem uradnem Programu dela z dne 3. februarja 1961 je društvo pod točko d) kot enega od petih ciljev navedlo: »Organiziranje prevajalne službe in tečajev za strokovno izpopolnjevanje prevajalcev« (Šega 2014: 11).

V tem članku bomo poskusili strniti dolgo prehojeno in vijugasto pot strokovnega izobraževanja prevajalcev in tolmačev v okviru društvenega delovanja. V kratkem zgodovinskem pregledu bomo orisali razloge in pobude za organizacijo izobraževanj v sklopu društva ter prikazali, kako so se v različnih obdobjih 65-letnega obstoja društva pojavljale in zadovoljevale potrebe in pobude po izobraževanju. Menimo, da ima takšen pregled poleg zgodovinskega pomena dodano vrednost prav zaradi dolžine opazovane časovne premice, saj lahko opazimo splošne vzorce prizadevanj vseh vrst skupin in potegnemo splošne zaključke. Preučili bomo tudi teme, ki so poleg jezikovnih v določenih obdobjih postale aktualne in po katerih je bilo povpraševanje za izobraževanje. Na koncu bomo podali sklepne misli in načrtali prihodnja prizadevanja za povezovanje, zastopanje ter izobraževanje strokovnjakov v jezikovnih poklicih.

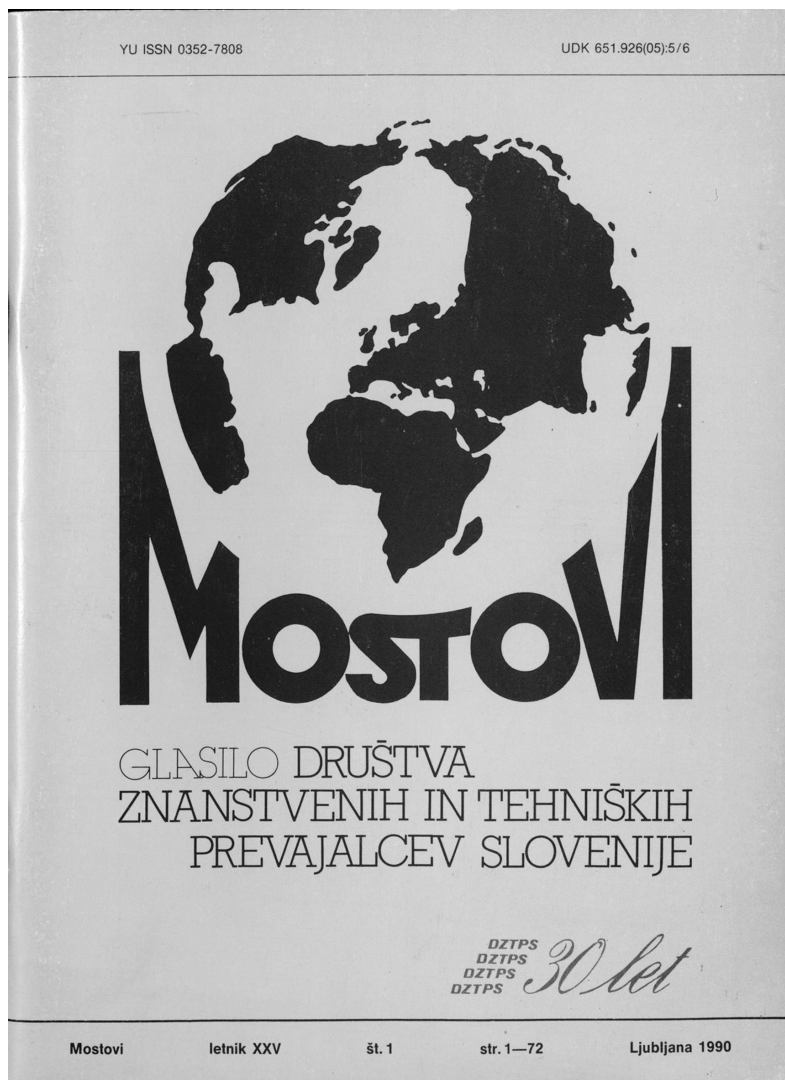
Slika 1: Program dela Društva strokovnih prevajalcev Slovenije (Vir: društveni arhiv)

2 Pisno izobraževanje: Mostovi, strokovno glasilo Društva znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije

Izobraževanje prevajalcev je bilo ves čas pomembno poslanstvo društva in predvsem s tem namenom je že leta 1963 izšla prva številka revije (oziroma t. i. glasila) *Mostovi* (Šega 2014: 58). Danes si lahko mlajši prevajalci le skušamo predstavljati, kakšna vrzel je zevala v prevajalstvu – kam se obrniti z vprašanji ali trdimi prevajalskimi orehi? Po pričevanjih dolgoletnih članov so si posamezniki lahko pomagali s splošnimi slovarji, klicali so drug drugega za nasvet ali pa so za pomoč prosili katerega od predavateljev na univerzah. Tako je bila revija *Mostovi* pomembno orodje za izobraževanje prevajalcev. V prvem desetletju je izhajala po potrebi, potem pa precej redno do leta 2010, ko je tiskarska dejavnost zamrla in je zaživela v drugih, pretežno digitalnih oblikah.

V reviji so bili objavljeni strokovni članki o različnih jezikih in z različnih strokovnih področij, najpogosteje v slovenskem jeziku, a pogosto tudi v angleščini, nemščini, francoščini in italijanščini. Za vsakogar se je vedno našlo kaj zanimivega: na primer *Language Transfer: What Gets Distorted or Deleted in Translation* (Jezikovni prenos: kaj se pri prevajanju izkrivi ali izbriše) Davida Katana iz leta 2000, *Francoški prislovi na -ment* Florence Gacoin-Marks iz leta 2005 ali *Križi in težave s krajevnimi imeni* Kätthe Grah iz leta 1990. Avtorji prispevkov so bili izkušeni prevajalci, profesorji na univerzah ali terminologi. Poleg tega so predavatelji na seminarjih za udeležence pripravili izročke ali glosarje, ki so bili prav tako vključeni v *Mostove*. Tudi člani, ki so prevajali zelo ozko usmerjene znanstvene članke, so bili v tistem času primorani sami sestavljati sezname terminov oziroma glosarje, ki so jih nato radodarno delili v reviji *Mostovi* – takrat so bili to neprecenljivi viri za prevajanje. Pozneje je društvo glosarje članov objavilo na društveni spletni strani v želji, da bi bili dostopni vsem, ki iščejo vire prevodnih terminov ali njihove razlage.

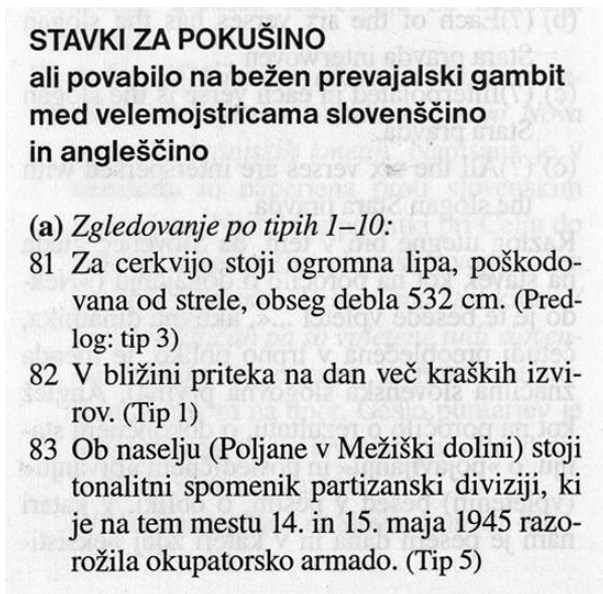
Revija je bila prav tako uporaben forum za strokovne debate: v številki 7 iz junija 1970 je bil na primer objavljen članek »Naše slovarske tegobe«, ki je obravnaval ustreznost tujk in tujih imen v Slovenskem pravopisu ter Slovarju slovenskega knjižnega jezika. Zaradi članka je završalo v stroki, pisalni stroji so ječali pod hitrostjo tipkanja (prva leta so bili *Mostovi* izdajani v ciklostirani obliki, tj. s strojem za razmnoževanje), in v naslednji številki leta 1971 sta bila objavljena odgovora Slovenske akademije znanosti in umetnosti ter Inštituta za slovenski jezik Pravorečne komisije SSKJ SAZU, ki sta podala nasprotujoče mnenje. Kljub nesoglasjem je bilo videti, da se je vsaj v tistem času stroka zavedala obstoja in naloge prevajalcev ter je aktivno sodelovala s strokovnjaki v jezikovnih poklicih.

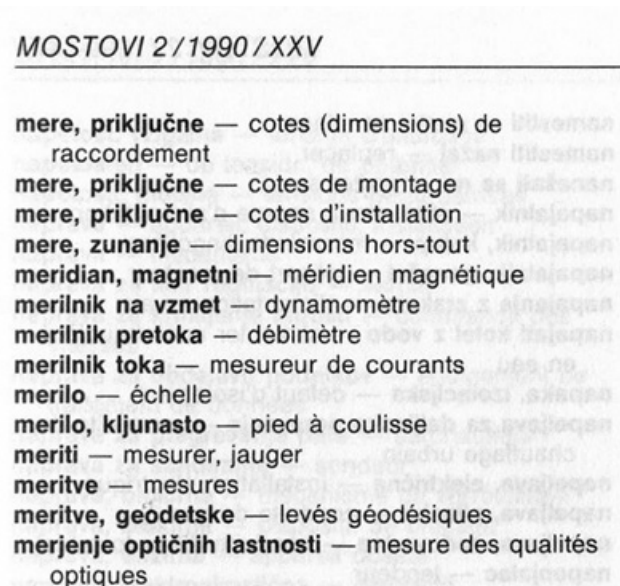
Slika 2: Mostovi, glasilo Društva znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije

Uveljavila se je praksa, da so v rubriki *Prevajalski tisk* redno izhajale recenzije novoizdanih slovarjev. V rubriki *Iz naših prevajalskih revij* se je poročalo o novicah tujih društev strokovnih prevajalcev, saj je DZTPS redno prejemal njihove revije, na primer revijo *Prevoditelj* Hrvaškega društva znanstvenih in tehniških prevajalcev, da so člani ostajali na tekočem z dogajanjem v takratni Jugoslaviji. Ob pomembnih premikih na svetovni ravni so bili prevedeni tudi odmevni prispevki, ki jih je izdalo svetovno združenje prevajalcev *Fédération Internationale des Traducteurs* (FIT).

Večina številok revije *Mostovi* je bila zanimiva mešanica ozkega strokovnega znanja, slovnčnih vaj in primerov dobre prakse pri prevajanju, novic s prevajalskega področja, poročil in odmevov z dogodkov ter glosarjev z zelo specializiranih področij.

Slika 3: Primer vaj, *Mostovi* 1998/XXXII: 16

Slika 4: Primer glosarja, *Mostovi* 2/1990/XXV: 43

Zaradi nepredvidljivosti svojega dela strokovni prevajalci ne moremo vedeti, kdaj bomo morali pri delu poiskati kakšen zelo ozko usmerjen tehnični termin, zato so člani s pridom hranili svoje izvode revije. Kljub (zaenkrat) zamrli dejavnosti izdajanja *Mostov* imajo veliko zgodovinsko in strokovno vrednost, saj vsebujejo vestno zabeležene novice o dogajanju v prevajalstvu in tolmačenju, pričajo o trendih in težavah v posameznih obdobjih ter nam zaradi svojega dolgega obdobja izhajanja – skoraj pet desetletij! – ponujajo vpogled v dobršen del obstoja našega poklica. Vrednost te publikacije je prepoznala tudi Narodna in univerzitetna knjižnica, ko smo se nanje obrnili med prenovo društvene spletne strani ter smo želeli digitalizirati to obširno zbirko znanja. Pristojni so prepoznali pomen te strokovne revije za slovenski kulturni prostor, zato so jo prednostno uvrstili na seznam strokovnih publikacij za digitalizacijo. Tako so danes vse obstoječe številke, ki jih ni požrl čas, na voljo na društveni spletni strani in na portalu Digitalna knjižnica Slovenije.

3 Razvoj izobraževanja: jezikovni krožki, večeri, sekcije, seminarji in spletnarji

Kmalu po ustanovitvi društva so začeli delovati jezikovni krožki, ki so resnično živeli na začetku, ko je bilo članov malo in so se vsi med seboj poznali. Šlo je namreč za neformalno, tovariško prenašanje znanja in medsebojno pomoč (Šega 2014: 44). Nato so se leta 1969 začeli prirejati jezikovni večeri, ki so bili izjemno dobro obiskani. Prevajalec in član DZTPS dr. Ivo Murko je navzoče na nemškem študijskem večeru 15. 4. 1969 pozdravil z besedami:

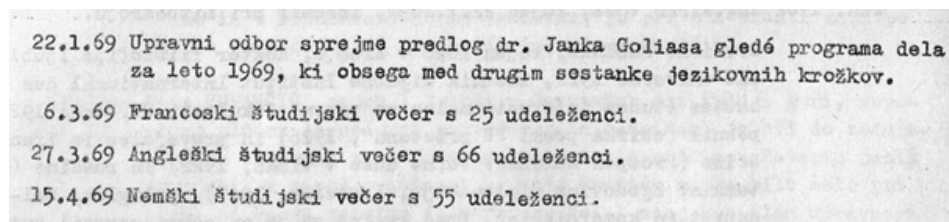
Tile naši študijski večeri niso zamišljeni kot predavanja, temveč kot poročila o aktualnih problemih prevajanja, kot kritični pogledi v prevajalčevo delo, in naj bi pomagali manj izkušenim in mlajšim prijateljem našega dela, ki je majhnemu narodu zelo potrebno. Pokazali bi radi vzroke in posledice napak pri prevajanju in tolmačenju. Zato ne mislimo toliko na vrhunske stvaritve, temveč skušamo biti ob rojstvu te čudovite stvaritve, ki ji pravimo »dober prevod« v materinščino in iz nje. (Naš nemški študijski večer 15. april 1969, *Mostovi* št. 8–10, februar 1971: 124)

V uvodnem nagovoru na Francoskem študijskem večeru z dne 6. marca 1969 je ustanovni in danes častni član DZTPS Viktor Jesenik pojasnil:

Danes začenjamo serijo študijskih večerov Društva strokovnih prevajalcev Slovenije po jezikovnih krožkih – kar je novost v našem delu. [...]

Zamisel toplo pozdravljam in podpiram, še prav posebno, ker smo sklenili, da naš prevajalski krog še razširimo na mlajše tovariše, ki jih utegne naše delo zanimati. Namen teh sestankov ni, da bi brali vrhunske stvaritve tega ali onega našega člana, marveč da bi seznanili prijatelje društva, posebno mlajše člane in simpatizerje, z rutino strokovnega prevajanja. Všeč mi je formulacija dr. Goliasa, ki želi, da bi bil to »pogled v prevajalčevo delavnico« predvsem v znanstvenem in tehničnem pa tudi v leposlovnem prevajanju. (Francoski študijski večer 6. marec 1969, Mostovi junij, 1970, št. 7: 16–17)

Danes bi morda z nekoliko posodobljenim besediščem še vedno enako opisali številne praktično usmerjene seminarje, ki jih prireja DZTPS.

Slika 5: Seznam prvih študijskih večerov (Mostovi 8–10, februar 1971: 3)

Izobraževanja so se dolga leta (prvi dve desetletji) organizirala bolj ali manj pogosto, iz arhivov pa je razvidno, da so tudi uveljavljeni prevajalci izražali zanimanje po dodatnem izobraževanju. Že v tem času je društvo pogosto sodelovalo s predavatelji s Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani – potem pa je prišlo do prve institucionalizacije:

Tako je skupina zagnancev po dolgoletnih pripravah začela jeseni 1982 na Filozofski fakulteti v Ljubljani s podiplomsko specializacijo iz znanstveno-tehničnega slovensko-angleškega prevajanja. To je bil drzen poskus, ki pa je razkril vsaj eno: da je med prevajalci resnično veliko iskrenih delavcev in iskalcev, ki so poleg redne službe in družinskih skrbi pripravljeni tudi sami plačati za strokovno izpopolnjevanje, in med učitelji vrsta vnetih za dobro stvar, ki svoje, v dolgih letih na račun prostega časa, če ne celo na račun zdravja nabrano znanje, na vrh vseh drugih obveznosti, ki jih imajo, dajejo naprej in v skupno zakladnico. [...] Ob tej vsestranski vnemi/zagretosti specializacija teče naprej. Kljub nujnim težavam, ki jih preboleva, se šola v tekočem študijskem letu (1984/85) že druga generacija specializantov. Le-ti skupaj s svojimi učitelji razmišljajo, da bi jo s treh semestrov razširili na štiri, češ da narava stvari zahteva daljši študij. Predelane

in dopolnjene programe bodo učitelji v kratkem predložili v odobritev študijski komisiji Filozofske fakultete. (Klinar 1985: 12–15)

To izobraževanje je bilo neke vrste predhodnik današnjega Oddelka za prevajalstvo FF UL, ki pa že sam praznuje častljivo dolg obstoj. Avtor spretno povzema trud, potreben za ustanovitev novega študijskega programa Prevajalstvo nekaj let pozneje:

Fakulteta se je odločila kot znanstvena ustanova jamčiti za stvar, katere vitalnosti in znanstvene višine ni mogla natanko predvideti, in čeravno se finančno ni mogla obvezati za nič, ker tudi sama nosi v gumbnici krizantemo siromakovo, se ji je treba na tem mestu za znanstveno mecenstvo iskreno zahvaliti. (ibid.)

Poleg posameznih izobraževanj se je izoblikovalo tudi nekaj jezikovnih sekcij. Najštevilčnejša in najdejavnejša je bila angleška sekcija DZTPS, ki je bila tesno povezana s podiplomsko specializacijo iz angleškega prevajanja na Filozofski fakulteti v Ljubljani. O predavanjih sekcije se poroča v *Mostovih*, v poglavju »Delo angleške sekcije«:

Kakovost je bila vedno na visoki ravni in niso prevladovalle le teoretične teme, kakor je to običajno na posvetovanjih prevajalcev. Lahko trdimo, da so prispevala k povezavi in spoznavanju prevajalcev in k utrditvi znanja. (Mostovi 2/1987/XXII: 7)

Na tem mestu je vredno omeniti obširnost izobraževanj. Seminar angleškega prevajanja je recimo trajal dva dni (ne smemo pozabiti, da v tem času poleg izobraževanja na Filozofski fakulteti še ni obstajal Oddelek za prevajalstvo FF UL ali Oddelek za prevodoslovje FF UM), kar pa ni odvrnilo udeležencev:

Do sedaj smo dobivali na seminarjih le slovnične drobce, ki jih potrebujemo pri prevajanju. Tukaj pa od nekoga prvič dobivamo neposredne napotke za prevajanje, in to na način, ki nam je všeč in ga tudi razumemo. Šele zdaj vidimo, kakšno strokovno izpopolnjevanje potrebujemo. (Seminar angleškega prevajanja, Mostovi 1/1990/XXV: 11)

Še več, nekatera izobraževanja so bila še veliko širše zastavljena ter so zahtevala ogromno časa in vložka. Kot piše prevajalec, urednik *Mostov* in poznejši poklicni tajnik društva Anton Omerza v prispevku »Jesenski seminarji«, so organizirali desetdnevna izpopolnjevanja, kar se je izkazalo za precej naporno in drago, saj je bil prevajalec, ki se je udeležil desetih predavanj, z delovnega mesta odsoten kar deset delovnih dni; organizacijski odbor je predlagal skrajšanje izobraževanj v obliki tridnevni seminarjev (Mostovi 2/1989/XXIV: 10).

Slika 6: Živahno delo v eni od sekcij (Vir: arhiv društva)

Poleg izobraževanj je društvo leta 1987 po zgledu drugih društev iz Jugoslavije skupaj s Hrvaškim društvom znanstvenih in tehniških prevajalcev organiziralo prvo specializirano posvetovanje strokovnih prevajalcev v portoroškem Avditoriju z naslovom *Prevajanje in zunanja trgovina*, ki je dalo udeležencem (v poročilu zasledimo, da jih je »bilo nekoliko manj kot na prejšnjih srečanjih. Bilo jih je kakih 250,« da si znamo predstavljati zanimanje za tovrstne dogodke v preteklosti) priložnost, da so se »strokovno izpopolnili, se srečali in izmenjali izkušnje«. Iz poročila o posvetovanju lahko ugotovimo, da nas pri organizaciji tovrstnih dogodkov še vedno žene enaka motivacija (Matej Rode, Mostovi 1/1988/XXIII: 7).

Leta 1999 so zaživel angleški prevajalski večeri. Društveni kolegi so se dobivali ob četrtnih zvečer v društveni pisarni, kjer so razpravljali in reševali konkretna vprašanja, na katera so prevajalci naleteli pri prevajanju iz slovenščine v angleščino in obratno (Šega 2014: 45). Dobršen delež članov je namreč imel v jezikovni kombinaciji angleščino, zato ne preseneča, da so bile sprva angleške jezikovne sekcije, nato pa prevajalski večeri med najpogostejšimi dogodki. Nasprotno pa je dejavnost organiziranja seminarjev v tem času obstoja društva skorajda zamrla. Z današnjega vidika ne smemo pozabiti, da takrat še niso bila vzpostavljena nobena pravila o dokazovanju stalnega izobraževanja, ki danes veljajo za sodne tolmače. Avtorji prispevka ta upad seminarjev takole opisujejo:

Izobraževanje prevajalcev se je v letih od 1988 do 1992 ravno dobro razmahnilo, nato pa je skoraj zamlrlo. To pomeni, da je bilo vezano na konkretnega človeka, ki se je ukvarjal s tem. Potencial strokovnjakov, ki jih imamo v Sloveniji, in ugled, ki si ga je društvo ustvarilo s Posvetovanjem prevajalcev z območja Alpe-Jadran, sta prav gotovo zadostni zagotovili za pridobitev ustreznih predavateljev za seminarje in delavnice. Potreba po izobraževanju je velika. Zakaj je potem društvo v zadnjih letih pripravilo manj seminarjev in predavanj za svoje člane, kot bi jih lahko? Zato, ker niso imeli človeka, ki bi se s tem ukvarjal. (Jesenik, Omerza, Shrestha 2000: 23)

Ta iskreni zapis ponazarja, kaj se v resnici skriva za še tako častljivimi ustanovami, kaj šele društvu – ljudje. Uspešno delovanje je odvisno od peščice posameznikov in zaključimo lahko, da je to veljalo tako nekoč kot tudi sedaj. Danes je za organizacijo splošnih, pravnih in jezikovnih seminarjev zadolžena ekipa ljudi v upravnem odboru, ki se sooča s podobnimi izzivi, kot je bilo že opisano. Vse to nas opominja na pomembnost aktivnega sodelovanja v društvih, saj lahko angažirani posamezniki zelo veliko prispevajo k izobraževanju jezikovnih strokovnjakov ter ravni kakovosti prevajanja in tolmačenja nasploh.

Slika 7: Posvetovanje v Portorožu, 1987 (Vir: arhiv društva)

Od leta 2001 so na društvene seminarje vabljeni tudi študentje prevajalstva in jezikoslovnih smeri, ki za udeležbo plačajo nižjo kotizacijo. Naj kot zanimivost (ali pa morda kot predvidljivost) omenimo, da je udeležba študentov na društvenih seminarjih kljub

simbolični kotizaciji v vseh 25 letih praktično zanemarljiva. Iz tega lahko sklepamo, da na srečo ne velja več strokovna pustinja, ki je v šestdesetih letih 20. stoletja gnala člane k ustanovitvi društva, vseeno pa bi si marsikdo želel večje angažiranosti in vedoželjnosti študentov jezikovnih smeri.

Organizacija izobraževanj in seminarjev je tako s časom postala najpomembnejša društvena dejavnost. Društvene evidence se z leti spreminjajo in žal zaenkrat še ne obstaja poenotena statistika o točnem številu seminarjev ter izobraževanj, ki jih je društvo v svojem dolgem času obstoja organiziralo. Že z zelo grobo, konservativno oceno približno pet seminarjev na leto lahko zaključimo, da je društvo v zadnjih dvajsetih letih organiziralo več kot sto seminarjev. Število udeležencev niha glede na temo in jezikovno kombinacijo dogodka – splošni slovenski seminarji in tisti z najpogostejšimi jezikovnimi kombinacijami so praviloma številčnejše obiskani kot tisti z jeziki z manj govorcev v Sloveniji. Kljub temu se trudimo pridobivati predavatelje in organizirati seminarje tudi za te jezike (na primer delavnica za ruski jezik leta 2015, albanski jezik in njegove značilnosti leta 2016).

Leta 2012 je začela veljati Novela Pravilnika o sodnih tolmačih, ki sodnim tolmačem nalaga obveznost vsaj petih izobraževanj do konca leta 2016 in nato nadaljnjih pet izobraževanj vsakih pet let oziroma vsakih pet let od imenovanja za sodnega tolmača. Potrdila o udeležbi na seminarjih DZTPS veljajo kot dokazilo o opravljenem izobraževanju. V društvu smo se tej spremembi prilagodili tako, da smo v repertoar seminarjev vključili več pravnih vsebin, ki so zanimive predvsem za sodne tolmače.

Naslednji oziroma najnovejši pretres pri organizaciji izobraževanj pa nas je doletel s pandemijo koronavirusa leta 2020. Zelo težko smo se poslovili od osebnih stikov, ki jih je mogoče navezati na seminarjih v živo, in smo se vsaj za nekaj časa preselili na splet. Nadaljujemo z delom v obliki spletnarjev, kar ustreza predvsem tistim, ki jim je fizična udeležba na izobraževanju v Ljubljani predstavljala velik logistični zalogaj (še posebej toplo so spremembo pozdravili prevajalci in tolmači z jezikovno kombinacijo italijanščine). Po drugi strani pa smo izgubili tisti neformalni del druženja in prepotreben osebni stik s stanovskimi kolegi, zato znova uvajamo »Odprta vrata DZTPS«, neformalna večerna druženja članov v društveni pisarni v novi preobleki, in organiziramo vsaj nekaj dogodkov v živo na leto.

4 65 let izobraževanj: česa še se učimo prevajalci in tolmači?

Glavnino posredovanih vsebin seveda zajemajo jezikovna vprašanja, a v tako dolgem časovnem obdobju lahko skozi teme izobraževanj razberemo tudi razvoj same prevajalske

stroke. Strokovni prevajalci smo očitno radi v koraku s časom in že konec osemdesetih let 20. stoletja so nekateri zaznali neizogibnost prihajajoče digitalizacije, saj Peter Tancig že leta 1989 v članku »Računalniško prevajanje« poudarja prednosti uporabe računalnika za delo (Mostovi 2/1989/XXIV: 16–28). Medtem ko so nekateri menili, da bo naslednja tehnološka prelomnica elektronski pisalni stroj, so se v društvu usmerili v računalnike in novembra 1989 organizirali tečaj uporabe računalnika za prevajalce. Poudarili so, da ne bo šlo za »začetne rutine«, temveč za urejanje besedil, preverjanje pravopisa in izdelavo osebnih glosarjev. Težko si je danes predstavljati, kako so potekala ta usposabljanja in kakšno znanje je bilo zahtevano. Tudi prispevek o tem seminarju razkriva nekatere začetne težave s konceptualizacijo te nove teme:

Tečaji urejevalnikov besedil niso bili prilagojeni delu prevajalcev. To je razumljivo, saj se tej tematiki pri nas še nihče ni posvečal. To je naloga nas, prevajalcev. Prav tako moramo povedati, kako naj računalnik pomaga prevajalcu pri delu tudi drugače in ne samo kot pisalni stroj. Začetnikom je treba razložiti, v čem je, glede na zaporedje delovnih postopkov, razlika med pisalnim strojem in računalnikom.

Slika 8: Tečaj uporabe računalnika za prevajalce, Mostovi 1/1990/XXV, str. 13

Že deset let pozneje je društvo pripravilo osem osemurnih tečajev o uporabi interneta, ki so bili za člane brezplačni. Po poročanjih je bilo zanimanje zanje izredno in so obsegali uporabo elektronske pošte, osnove delovanja spleta, spoznavanje iskalnikov, zbirke slovarjev in drugo (Mostovi XXXIX, št. 1, 2005: 103). Danes si kdo morda težko predstavlja, da so se morale prejšnje generacije ljudi privajati oziroma učiti interneta, a z zgodovinskega vidika je bilo zanimivo biti priča začetku nečesa, kar je od takrat povzročilo tako korenite spremembe v naši družbi. Računalniki in internet so nesporni zmagovalci tehnologije ter vsi prevajalci, tolmači, lektorji in drugi jezikovni strokovnjaki smo bili primorani prilagoditi način dela. Tudi v društvu smo se odzvali toku časa in organizirali različna usposabljanja računalniško podprtega prevajanja, v zadnjih letih pa organiziramo seminarje in brezplačne dogodke za člane o novih korpusnih orodjih ter uporabi umetne inteligence.

Z novorojeno državo ter prehodom na tržno gospodarstvo smo se prevajalci in tolmači znašli na prostem trgu. Leta 1985 zasledimo predlog za uvedbo senzacionalne nove tematike: seminarje podjetništva za prevajalce:

Zakaj zdaj potiskam v ospredje organizacijske teme in ponujam seminarje o podjetništvu? Zato ker se za prevajalce, ne glede na to, kdaj so začeli delati, začenja, poslovno gledano, zelo mračno in negotovo obdobje. Večja brezposelnost bo prizadela tudi prevajalce in tisti med njimi, ki bi želeli delati v svobodnem poklicu, potrebujejo podjetniško znanje, to pa jim lahko ponudijo omenjeni seminarji. Prav tako ga potrebujejo tisti, ki vztrajajo v svoji naivnosti in se z naročnikom ne znajo dogovoriti niti o točni vrednosti prevoda, še večje težave pa imajo pri izterjavi plačila. Na splošno velja pravilo, da se podjetništva naučiš v slabih časih, strokovno znanje iz prevajanja pa boš najlažje izpopolnil v boljših. časih. (Omerza 1993: 45)

Omenjeno »mračno in negotovo obdobje« so prevajalci verjetno doživljali zaradi neurejenega trga in nepripravljenosti na nove razmere. Njihovo stisko je zanimivo opazovati z današnje časovne distance, ko smo že prešli nekakšno zlato dobo prevajanja z novoodprtimi delovnimi mesti v evropskih ustanovah in zaposlitvami v podjetjih ter znova plavamo v neobvladljivih valovih ogromnega krutega trga. Tako smo v društvu nevede šli po korakih prejšnjih upravnih odborov in smo poleg izobraževalnih seminarjev uvedli brezplačne dogodke za člane, na katerih predavatelji podajajo znanje, ki je obstransko naši glavni spretnosti – prevajanja oziroma tolmačenja –, a nas še kako zadeva: podjetništvo, pridobivanje novih strank, uspešno delovanje na trgu, izkoriščanje potencialov svojega znanja, nove tehnologije za učinkovitejše delo. Znova se kaže, kako se zgodovina ponavlja in nam razkriva skupne točke v še tako drastično različnih časih in družbah.

7 Sklepne misli

Dolgi obstoj Društva znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije ter skrbno evidentirano delovanje nam omogočata, da preučujemo razvoj prevajalske in tolmaške stroke na dolgi časovni premici. Zaključimo lahko, da je v času pomanjkanja lakota po nečem (recimo pridobivanju znanja) večja; to se je pokazalo tako ob ustanovitvi društva daljnega leta 1960 kot tudi leta 2021, ko so bili naši spletnarji množično obiskani po enoletnem prisilnem premoru. Izobraževanje torej ni zgolj pravica ljudi, temveč naša temeljna potreba.

Zanimivo je opazovati cikličnost dejavnosti in tematik, ki so aktualne v določenih obdobjih. Vedno znova se soočamo z novo tehnologijo, ki preti našemu obstoju in spodkopava naš ugled. Poleg tega smo morali postati bolj agilni pri delovanju na trgu, včeraj in danes. Včasih so nekatere izobraževalne dejavnosti opuščene in zob časa jih za nekaj časa izbriše iz zavesti društvenih organov – nenadoma pa se ob pojavu enake potrebe domislamo zelo podobnega ukrepa, kot je bil nekoč že izveden. Po eni strani »odkri- vamo toplo vodo«, po drugi strani pa se lahko počutimo bližje preteklim upravnim odborom in se zavedamo, da zvesto sledimo ciljem, zastavljenim v nekem drugem času.

Arhivi razkrivajo, da se vseskozi spopadamo z enakimi ali podobnimi izzivi, kar ne velja le za naše društvo, upamo si namreč trditi, da se s tovrstnimi izzivi srečujejo vsa stano- vska društva. Ob praznovanju tridesetletnice delovanja društva Anton Omerza opisuje prizadevanja za organizacijo seminarjev:

Največja težava pri pripravi predavanj in seminarjev za posamezne jezik- ovne sekcije je pomanjkanje predavateljev, zato je obstoj posamezne jezikovne sekcije večkrat odvisen od enega samega predavatelja. Čeprav skušamo k sodelovanju pritegniti čimveč naših članov, predvsem k jezik- ovnim delavnicam, je odziv še vedno premajhen, da bi nam omogočil takšno obliko in vsebino izpopolnjevanja članov, kot si jo želijo. (Omerza 1990: 10–11)

Petintrideset let pozneje lahko poročamo, da se še vedno soočamo s podobnimi izzivi pridobivanja predavateljev. Večni cilji ostajajo tudi pridobivanje novih članov, uvelja- vljanje prevajalske stroke na splošno ter povezovanje med člani in z drugimi društvi. To so le drugače ubesedeni cilji iz Programa dela, omenjenega v uvodu tega prispevka, ki bodo očitno ostali stalna severnica dela vseh društvenih organov še naslednjih 65 let Društva znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije. Na prvem mestu pa bo ostalo – izobraževanje.

Viri in literatura

- Jesenik, Viktor, Omerza, Anton, Shrestha, Olga. 2000. Štirideset let DZTPS. *Mostovi (Ljubljana)*, letnik 34, številka 1. 8–24.
- Klinar, Stanko. 1985. Kje smo? Kam gremo? Kaj hočemo?. *Mostovi (Ljubljana)*, letnik 20, številka 1. 12–15.
- Omerza, Anton. 1989. Jesenski seminarji. *Mostovi (Ljubljana)*, letnik 24, številka 2. 10.
- Omerza, Anton. 1990. Trideset let strokovnega dela DZTPS. *Mostovi (Ljubljana)*, letnik 25, številka 2. 10–11.
- Omerza, Anton. 1993. Kakšni seminarji. *Mostovi (Ljubljana)*, letnik 28, številka 1. 45.
- Šega, Lidija (ur.). 2014. *Zbornik ob 50. obletnici DZTPS*. Ljubljana: Društvo znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije.
- Mostovi*. Ljubljana: DZTPS. <https://dztps.si/sl/mostovi-dztps>; <http://www.dlib.si>

Povzetek

Članek podaja časovni pregled izobraževanj v 65-letni zgodovini obstoja Društva znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije. Prvi sklop se osredotoča na izobraževanje v pisni obliki z društveno strokovno revijo *Mostovi*, ki je skoraj pet desetletij skrbno dokumentirala razvoj in trende prevajalstva ter tolmaštva. Sledi pregled vseh oblik izobraževanj in združenj v društvu, od prvotnih jezikovnih krožkov do današnjih spletnarjev. Tretji sklop podrobneje osvetljuje teme izobraževanj, kot so se pojavljale skozi čas. Sklep izpostavlja dragocena spoznanja o cikličnosti potreb prevajalcev in o stalnosti organizacijskih izzivov.

Ključne besede: izobraževanje, Društvo znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije, revija *Mostovi*, seminarji

Abstract

Translator and interpreter training: from the archives of the Association of Scientific and Technical Translators of Slovenia

The article provides an overview education and training throughout the 65 years of the Association of Scientific and Technical Translators of Slovenia (*Društvo znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije* – DZTPS). The first section focuses on written forms of education with the Association's journal, *Mostovi*, which has diligently documented over five decades of development and trends in translation and interpreting. This is followed by a review of all the various forms of training that are available, from the initial language clubs to today's webinars. The third section highlights some topics for training as they arose over time. The conclusion provides valuable insights into the cyclical nature of translators' needs and the continuous nature of the organizational challenges they face.

Keywords: education and training, Association of Scientific and Technical Translators of Slovenia, *Mostovi* journal, seminars

O avtorici

Živa Malovrh je diplomirana prevajalka z Oddelka za prevajalstvo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani in predsednica Društva znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije. Deluje kot samostojna prevajalka s poudarkom na znanstvenih besedilih s področja psihoterapije.

Elektronski naslov: ziva@jsmt.si.